

Mají taky strach

Eliška Havla Pomyjová

Mají taky strach?

Žena mezi 29 a 35 rokem svého života se v tichu dívá do prázdna. Lze tušit probíhající vnitřní dialog.

Její tělo je v tenzi, mimika je divoká a bolavá.

Co to jenom mumlá? Pak se začne hlady, jako by na rameni měla smítko. Nebo na lokni? Teď na dlani. Ne, na zátylku!

Připomíná to snahu očistit se od velkého množství špíny.

Takhle špinavá jsem snad ještě nebyla. Cítím, jak se nořím hlouběji do bahna, čím déle na projektu pracuju. Jak ze sebe nemůžu smýt tu nechutnou, lepkavou kapalinu. Jak se z ní nemůžu dostat. V něčem se podobná dehtu – čím víc se snažím očistit, tím víc se na mě lepší nepříjemnost za nepříjemností a já jen trnu hrůzou, kdy na mě někdo vysype nebo foukne hromadu peří.

Projede ji mráz po zádech.

Promne si oči. Zoufale do nich houkne.

Postaví se sebevědomě. Usměje se.

„Ano, opravdu je čest podílet se na tak významném projektu. Vážíme si toho, že můžeme mezinárodně zvedat toto důležité téma, které se dotýká všech, ale často bývá zapomenuto. Ano, rozhodně je to životní příležitost, po které mnozí touží. Je to ale také zodpovědnost.“

Přehrává odpovědi, které opakuje na tiskovkách.

Je patrné, jak špatně ji z toho je.

Dostát své roli. Zahrát to dobře. Nechutný. Ale můžu si dovolit říkat, co si myslím? Co by mě to stálo? Čemu bych tím prospěla? Může navíc jedno prohlášení vůbec něco změnit? Když vidím pozadí projektu přijde mi, že by mě nahradili a kolos by fungoval dál. Při pohledu na svoje spolupracující mi dochází, že pro ně je prestiž rutina.

To, co je pro ostatní prestiž oni dělají každodenně. Jediná cesta ven pro ně vede nahoru. Čím víc moci, tím větší uznání a tím menší sračky na ně padají. Tak si to teda představuju. Nevím ale, jak jinak by si dokázali ospravedlnit pracovní prostředí, které spoluvytváří.

Už jenom to, jak loví tvůrce na prestiž. Kdo kromě nenapravitelných snílků, idealistů a egoistů by se hlásil přes děsivé (pracovní) podmínky, které instituce nabízí? Možná ještě umělci nebo kreativci – prostě ti, kteří se k uznání a důstojnému finančnímu ohodnocení musí propracovat.

Jakmile je maj' v hrsti, postupně přitápí: *„Víme, že je to těžký / že se vám to nelíbí / cokoliv chcete slyšet ..., ale je to prestižní záležitost. Bude s ním spojené VAŠE jméno a je jenom na vás, zda se to povede nebo ne.“* Možná občas přidají *„to, jak to probíhá, je normální. Tak to děláme běžně. Jsme profesionální instituce a takhle se to u nás dělá. Nechápeme, jak vám to může nedávat smysl, protože tak se to u nás dělá...“*

Než si toho člověk všimne, je pro něj nemožný odejít. Do projektu vložil sebe. Vytvořil si k němu vztah, cítí za něj zodpovědnost... Vidí, že lidem v pozici moci jde o tu moc – projekt a bezpečí spolupracujících je jim jedno. Hlavně mít moc a s tím související postavení. A tak dře, aby projekt byl a aby se za něj nestyděl. Respektive aby jeden projekt tvořený v predátorských podmínkách nezničil jeho kariéru. Kvalita výsledku je jen otázkou motivace a ochoty obětovat sebe pro projekt a to lidi v pozici moci moc dobře ví.

Na chvíli se odmlčí a vzpomíná.

Když hledám, čemu se ten pocit, který ze spolupráce mám, podobá, vybaví se mi pocity oběti sexualizovaného násilí... Kdysi dávno někdo znásilnil mou důvěru podobně, jako to teď činí instituce.

Cítím se vinna. Podepsání smlouvy vnímám jako moje osobní selhání. Měla jsem vědět, co mě čeká. Mělo mi to dojít. Měla jsem ... měla jsem... měla jsem mít delší sukni. Měla jsem se opíjet méně než oni. Měla jsem odmítnout. Měla jsem odejít. Měla jsem....

Odehrálo by se to jinak, kdybych se zachovala jinak?

Jaký vliv mělo moje rozhodnutí na situace, ve kterých se ocitám?

Snímá moje sebe-obviňování zodpovědnost a vinu z dalších zúčastněných?

Proč mě nenapadá ani jedno „měli udělat“?

Proč nezpochybňuji jejich chování?

Proč mi přijde normální?

Proč neumím zohlednit vliv společnosti na situace, do kterých se v jejich prostředí dostávají jednotlivci?

Cimický, Fero, Weinstein, Wollner, Maxwellová... vyjmenovává je na prstech

Predátoři zastávající významné společenské pozice. Jejich moc jim umožňovala dlouhodobě páchat násilí. Kolik dalších bezejmenných predátorů je ještě na lovu?

Proč spolupracujícím nevadí zneužívání moci, kterého se dopouští nebo ho minimálně respektují u ostatních? Nevnímají snad, že svým přístupem umožňují zneužívání? Je sekání prestižních projektů na tolik otupující, že nemají energii vymezovat se vůči množství manipulace, falešných příslibů a lisování? Zneužívání v institucích mi totiž připomíná lisování džusu: Když chcete džus, pomeranč je pro vás jenom zdroj. Musíte ho násilně vylisovat, abyste dostali džus. Přepůlíte pomeranče, vymačkáte šťávu a pak vás zajímá už jenom ten džus. To, co zbylo z pomeranče, je pro vás odpad. Připadám si jako ten pomeranč. Úplně vymačkaná.

Je pro mě těžké se smířit s tím, že moje naivita a víra v dobro v lidech umožňuje zneužívání projektu i lidí, kterým na něm záleží. Instituce si bez zaváhání přivlastňuje zásluhy a úspěchy. Viníka čehokoliv naopak vždy hledá mimo sebe. Zřetelně slyším poplácávání po ramenou. Dělá se mi z toho zle. Další významný, povedený mezinárodní prestižní projekt v životopise. Další meta na cestě za úspěchem, společenským uznáním a postavením. Ano, jsme dostatečně důležití, dostatečně dobří. Na jak dlouho uspokojí ego takové poplácání?

Nemůžu se dočkat, až z toho dehtu vylezu. Neumím si představit v něm dlouhodobě zůstat. Vyplatí se jim to? Má moc takovou hodnotu? Mají také obavu z toho, že někdo přijde a rozfouká to peří, které se usilovně snaží ignorovat?